

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีความมุ่งหมายที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนที่มีความสามารถและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งนี้การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการให้จัดให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ซึ่งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 8 บัญญัติไว้ว่าให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการและต้องมีการปรับปรุงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศกระทรวง สถานศึกษาในทุกสังกัด และศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัยในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะความพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระ การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น การฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือนักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ, 2551)

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ปี 2559 เป็นปีแห่งความร่วมมือด้านการจัดการศึกษา สำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) ให้เด็กกลุ่มเป้าหมายเข้าถึงการศึกษาดังแต่แรกเกิดหรือตั้งแต่พบว่าพิการ สู่การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) เพื่อขยายโอกาสให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) การให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทุกคนได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (E) เข้าถึงบริการที่ครบทุกด้าน ตั้งแต่การคัดกรอง การประเมินความสามารถพื้นฐาน ส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมอย่างทั่วถึง จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือเริ่มจากครอบครัว ชุมชนสถานประกอบการ หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่กำหนดว่า “คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริงดำรงชีวิตอิสระในสังคม อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน” โดยกำหนดยุทธศาสตร์แห่งความเท่าเทียมเป็นตัวขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการสู่การปฏิบัติ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแม้จะไม่ได้กำหนดอายุชัดเจน แต่เน้นให้จัดบริการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ ทั้งในด้านการให้การศึกษาการได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นระบบบริการที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก การช่วยเหลือครอบครัวในการพัฒนาเด็ก ซึ่งการพัฒนาเด็กในช่วงวัยเริ่มต้น มีความสำคัญที่สุด เพราะช่วยให้เด็กได้รับการช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการในช่วงสำคัญของชีวิตที่จะเป็นตัวชี้ถึงความสำเร็จในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิตและจัดการศึกษาอบรมแก่ผู้ดูแลเด็กพิการ ครู บุคลากรและชุมชน รวมทั้งจัดสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ในปัจจุบันมีศูนย์การศึกษาพิเศษตั้งอยู่ทั่วประเทศ จำนวน 77 ศูนย์จากการทำงานดังกล่าวของศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ของศูนย์การศึกษาพิเศษในประเทศไทย ปรากฏผลการศึกษาดังนี้ ผู้ปกครอง ชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลเด็กพิการ ไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาเด็กพิการ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2556)

จากสภาพปัญหาของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร มีหน้าที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการทั้ง 9 ประเภทความพิการทางการศึกษา ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ

ในรูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ
- 2) การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา และการส่งต่อ
- 3) การประเมินความสามารถพื้นฐาน
- 4) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP)
- 5) การให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม
- 6) การประเมินความก้าวหน้า และ
- 7) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ

จากการรายงานการประเมินตนเอง ปีการศึกษา 2562 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ได้สรุปผลเกี่ยวกับจุดที่ควรพัฒนาและแนวทางการพัฒนาในอนาคตไว้ ดังนี้ ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีสรางเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษให้มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาและการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา และการประชุมประจำเดือนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ประจำปีการศึกษา 2562 พบว่า การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง ชุมชนที่เข้ามาร่วมในกระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในแต่ละขั้นตอน ครูยังขาดความเข้าใจในการบูรณาการการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการช่วยเหลือเด็กพิการ ส่งผลทำให้ผลพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP) (รายงานการประชุมประจำเดือน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ครั้งที่ 2, 2562)

จากความสำคัญและความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา จึงสนใจศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กพิการได้มากขึ้นและส่งผลในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

1.2.2 เพื่อพัฒนาแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

1.2.3 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

1.2.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัย แนวคิด หลักการการบริหารที่เกี่ยวข้อง
2. การสังเคราะห์รูปแบบหลังจากที่ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Review) ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล (Cross Check Data) แล้วสรุปผลการศึกษาได้รูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 9 ขั้นตอน
3. ศึกษาสภาพการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร จากการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม 7 ขั้นตอน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ 2) การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ 3) การประเมินความสามารถพื้นฐาน 4) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP) 5) การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม 6) การประเมินความก้าวหน้า และ 7) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูและบุคลากรในศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 27 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสภาพการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ 2)

การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ 3) การประเมินความสามารถพื้นฐาน 4) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP) 5) การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม 6) การประเมินความก้าวหน้า และ 7) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการ วันที่ 1 ธันวาคม 2562 – 31 มกราคม 2563

ขอบเขตด้านตัวแปร

สภาพการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

4. ศึกษาพหุกรณี (Case Study) การบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจาก ศูนย์การศึกษาพิเศษที่จัดการศึกษาลักษณะเดียวกันที่ประสบผลสำเร็จและมีแนวปฏิบัติที่ดี ในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยกำหนดศูนย์การศึกษาพิเศษที่เป็นเป้าหมาย คือ ศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 3 แห่ง ที่มีการบริหารจัดการการศึกษา ได้ประสบความสำเร็จในการให้บริการ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น และศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

โดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

1. ยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร โดยการนำข้อมูลสารสนเทศจากผลการศึกษาในการ ดำเนินการจากระยะที่ 1 มากำหนดกรอบแนวคิดในการยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

2. ตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร โดยใช้ตามมาตรฐานการประเมิน ซึ่ง ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) และมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) ต่อ ผู้เชี่ยวชาญก่อนนำรูปแบบไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง

กลุ่มเป้าหมาย

เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมที่ได้จากการพิจารณาเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) จำนวน 13 คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ ระดับอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน มีคุณสมบัติเป็นคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชน มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาพิเศษ การศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการ จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญ ด้านครุศึกษวิชาชีพ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 5 ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาร่างรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ตามมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเหมาะสมและมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (McMillan Schumacher) โครงสร้างและองค์ประกอบพฤติกรรมการวัดของร่างรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563 – 29 กุมภาพันธ์ 2563

ขอบเขตด้านตัวแปร

คือ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเหมาะสมและมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (McMillan Schumacher) โครงสร้างและองค์ประกอบพฤติกรรมการวัด ของร่างรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

3. ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

กลุ่มเป้าหมาย

เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมที่ได้จากการพิจารณาเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) จำนวน 13 คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ ระดับอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน มีคุณสมบัติเป็นคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชน มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาพิเศษ การศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการ จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญ ด้านครุศึกษาศาสตร์ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 5 ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ตามมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเหมาะสมและมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (McMillan Schumacher) โครงสร้างและองค์ประกอบพฤติกรรมการวัดของร่างรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563 – 31 มีนาคม 2563

ขอบเขตด้านตัวแปร

คือ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเหมาะสมและมาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (McMillan Schumacher) โครงสร้างและองค์ประกอบพฤติกรรมการวัด ของรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

4. สร้างคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร โดยนำข้อมูลสารสนเทศจากผลการศึกษาในการดำเนินการมาจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มากำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างร่างคู่มือรูปแบบการบริหาร

จัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร นำร่างคู่มือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5. ประเมินร่างคู่มือรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

กลุ่มเป้าหมาย

เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วมที่ได้จากการพิจารณาเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 13 คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญระดับอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน มีคุณสมบัติเป็นคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชน มีความเชี่ยวชาญด้านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการ การศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาและมีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการศึกษา จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญด้านครุศึกษาศาสตร์ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 5 ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิการบริหารจัดการสถานศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาร่างคู่มือรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ตามโครงสร้างองค์ประกอบของร่างคู่มือ รูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการวันที่ 1 เมษายน 2563 – 30 เมษายน 2563

ขอบเขตด้านตัวแปร

คือ โครงสร้าง องค์ประกอบของร่างคู่มือรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร โดยการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการ ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

ระยะที่ 4 ประเมินความพึงพอใจการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดย การมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

ประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูและบุคลากร ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน ที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์ การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ ครูและบุคลากร ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครูและบุคลากร จำนวน 18 คน ผู้ปกครอง จำนวน 20 คน คณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 45 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดย การมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของการดำเนินการ ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2564 – 15 พฤษภาคม 2564

ขอบเขตด้านตัวแปร

ผลความพึงพอใจของครู ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการ การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ไว้ดังนี้

1.4.1 รูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกระบวนการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ การประเมินและเงื่อนไขความสำเร็จ

1.4.2 การพัฒนารูปแบบ หมายถึง กระบวนการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สำหรับพัฒนารูปแบบองค์ประกอบของรูปแบบ การทดลองใช้รูปแบบการปรับปรุงแก้ไขและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

1.4.3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูและบุคลากร ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน การปรับปรุงแก้ไขและการรับผลประโยชน์ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง ร่วมวางแผน ร่วมประชุมปรึกษาหารือในการกำหนดแนวทางการพัฒนา ร่วมวางแผนกำหนดวิธีการติดตามผล การตรวจสอบและการดูแลรักษา การมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดหรือวิธีการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่เหมาะสม มีคุณภาพ และเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนา

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การร่วมทำ ร่วมดำเนินการ ร่วมสร้างสรรค์งานที่พึงประสงค์ ในการให้บริการ 9 ขั้นตอน ดังนี้ การสร้างเจตคติกับครอบครัวของเด็กพิการ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา การประเมินความสามารถพื้นฐาน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP) การมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัวกับนักวิชาชีพ การให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม การประเมินผลการพัฒนาและทบทวนแผนและการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ

3. การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข หมายถึง การร่วมสะท้อนปัญหา การหาแนวทางแก้ไข ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนางานร่วมกัน และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เมื่อประสบปัญหาแนวเดียวกันในโอกาสต่อไป

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การร่วมชื่นชมในผลการพัฒนา ร่วมเห็นคุณค่าในการกระบวนการพัฒนา มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการร่วมดำเนินงาน การร่วมรับประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนที่ตรงตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP)

1.4.3 การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม หมายถึง กระบวนการพัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมอย่างเป็นระบบให้กับเด็กพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการอย่างเป็นขั้นตอน โดยความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครู บุคลากร นักวิชาชีพ เพื่อแก้ไข ป้องกัน และส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาความสามารถของตนอย่างเต็มศักยภาพตามความต้องการจำเป็นของเด็กพิการแต่ละคน

1.4.4 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการ มีองค์ประกอบ 9 ขั้นตอน ดังนี้

1) การสร้างเจตคติกับครอบครัวของเด็กพิการ หมายถึง การสร้างความรู้สึที่ดี การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวเด็กพิการที่พาเด็กพิการมารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ หมายถึง การสังเกต การสัมภาษณ์ การซักประวัติ การใช้สังคมมิติ การเยี่ยมบ้าน เพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ

3) การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา จากเด็กพิการเป็นรายบุคคล การประเมินเด็กพิการตามเกณฑ์การคัดกรอง การประเมินพฤติกรรมร่วมกันระหว่างครู บุคลากร ผู้ปกครองและเครือข่ายความร่วมมือ การจัดกลุ่มผู้พิการตามแบบคัดกรองและการประสานงานการดำเนินการส่งต่อไปยังโรงพยาบาล สถานศึกษาอื่น เพื่อให้เด็กพิการได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) ตามสภาพปัญหาจากการคัดกรอง

4) การประเมินความสามารถพื้นฐาน หมายถึง การประเมินพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กพิการ ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน 6 ทักษะและทักษะจำเป็นเฉพาะความพิการ การเปรียบเทียบกับพัฒนาการตามวัยของเด็กทั่วไป ก่อนเรียนและหลังเรียนแก่เด็กพิการตามพัฒนาการและความต้องการจำเป็นของเด็กพิการเป็นรายบุคคล

5) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP) หมายถึง การวางแผนการให้บริการเด็กพิการโดยครู บุคลากร ผู้ปกครอง ในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการตามความสามารถพื้นฐานเป็นรายบุคคลอย่างถูกต้องและเหมาะสม

6) การมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัวกับนักวิชาชีพ หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน การปรับปรุงแก้ไขและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เพื่อให้เด็กพิการได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตร ได้แก่ การสร้างเจตคติกับครอบครัวของเด็กพิการ การเก็บรวบรวมข้อมูลของเด็กพิการ การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา การประเมินความสามารถพื้นฐาน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการให้บริการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัว (IFSP) การให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม การประเมินผลการพัฒนาและทบทวนแผน และการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ

7) การให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม หมายถึง การวางแผนการจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงระดับความสามารถพื้นฐานและข้อจำกัดของเด็กพิการแต่ละคน ดำเนินการจัดกิจกรรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่เหมาะสมกับความสามารถและทักษะที่จำเป็นของเด็กพิการแต่ละประเภทความพิการ

8) การประเมินผลการพัฒนาและทบทวนแผน หมายถึง ประเมินผลการจัดกิจกรรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) ของเด็กพิการแต่ละคน การประเมินทบทวนและแก้ไขกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับเด็กพิการเป็นรายบุคคล

9) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ หมายถึง การให้คำแนะนำปรึกษา การกำกับติดตามและประเมินผลการให้บริการของครูและบุคลากร นักวิชาชีพ เพื่อสรุปผลพัฒนาการของเด็กพิการ และประสานการส่งต่อเด็กพิการไปยังสถานศึกษาอื่นให้ได้รับบริการที่เหมาะสม

1.4.5 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร หมายถึง สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัยแก่เด็กพิการ ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) และเตรียมความพร้อม ให้บริการทางการศึกษาสำหรับเด็กพิการรุนแรงตามบ้านที่ไม่สามารถเข้ารับบริการทางการศึกษา รวมทั้งมีหน่วยบริการ 5 อำเภอ มีการจัดสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ

1.4.6 เด็กพิการ หมายถึง เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 9 ประเภทความพิการ ที่เข้ารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

หรือการเคลื่อนไหวหรือสุขภาพ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อน

1.4.7 ครอบครัวยุ หมายถึง บิดา มารดาหรือบุคคล ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลเด็กพิการ เมื่อนำเด็กพิการมารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

1.4.8 ครู หมายถึง ข้าราชการ พนักงานราชการ ครูอัตราจ้าง ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

1.4.9 นักวิชาชีพ หมายถึง นักวิชาชีพที่ทำหน้าที่เป็นครูการศึกษาพิเศษ ครูที่ทำหน้าที่ครูกายภาพบำบัด ครูกิจกรรมบำบัด ครูจิตวิทยาแนะแนว

1.4.10 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนา กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ประโยชน์ ดังนี้

1.5.1 รูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มให้แก่เด็กพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5.2 รูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการมีส่วนร่วม ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการนำนโยบายทางการศึกษาสำหรับเด็กพิการไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างทั่วถึง

1.5.3 กระบวนการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร นี้สามารถเป็นแนวทางในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ให้ได้เต็มตามศักยภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามที่ต้องการต่อไป